الحاج استاد دوکتورمحمد سعید(سعید افغاني)

د پوهې، علم او ادب د پیاوړي قلم خاوند

د فبروري (۲۵) نیټه د استاد سعید افغاني دوفات اوه ویشتمه کلیزه ده.

زه د داسي یو نامتو عالم او تکړه لیکوال په اړه څو کرښي لیکم، چي دهغه درونددنوم نه یوازې زموږ په هیواد کې، بلکې په نورو هیوادونو کې هم د یو مخور استاد، علمي، روحاني او ملي شخصیت په توګه خپل ځانګړی ځای او مقام لري.

زموږ په ټولنه کې زیاتره خلک د نومیالیو، وتلیو او میړنیو ښیرو کارنامې او ویاړنې هغه وخت ستایي او نمانځي، چې هغوی په دې دنیا کې نه وي. دا ډیره ښه خبره ده، موږ

باید د دوی یاد په خپلو ژړونو کې ژوندی وساتو، خو که په ژوند کې هم د هغو پر آثارو، علمي او څیړنیزو کره کتنو، سمینارونه، کنفرانسونه، غونډې جوړې کړو او دوی یاد کړو، دا به د اوسنیو او راتلونکو ځوانو نسلونو د دیني، علمي، ملي، ادبي او فرهنګي ودې او پرمختګ لپاره کارنده او ژور اغیز ولري.

اروابناد استاد دوکتورمحمدسعید(سعید افغاني) څو اړخیز شخصیت لري، ده نه یوازې زموږ دهیواد د دیني او مذهبي علومو ډیوې بلې ساتلې وې، بلکې دیو محقق، مولف، څیړونکي، تاریخ پوه، سیاست پوه اوټولنیز پوه په توګه ډیر مشهور شوې هم وو.

اروابناد استاد دوکتور محمدسعید(سعید افغاني) د اروابنادمولانا عبدالمجید (ساپي) زوی وو، چې پر (۱۳۰۰)لمریز یا (۱۹۲۲)زیږدیز کال کې دلغمان ولایت د عمرزیو د خیرآباد په کلي کې په یوه درنه او روحاني کورنۍ کې زیږدلې دی.

د ده پلار اروابناد عبدالمجید(ساپی) په خپل وخت کې د نامتو علماوو، مشایخو او مدرسو له ډلې څخه وو، چې ډیرو زیاتو دیني عالمانوخپلې زده کړې د ده په لاربښونې ترلاسه کړې دي. استاد سعید افغاني صاحب د تفسیر، حدیث، د فقهې اصول، فلسفه، منطق، بدیع، بیان، معاني، تجوید، صرف او د شرح جامی علومو زده کړې، هم له خپل پلار او یو شمیر نورو عالمانو په لاربښوونې سرته رسولې دي.

پروفیسورعبدالله بختاني(خدمتګار)، چې زموږ د هیواد یونامتو عالم اوتکړه لیکوال او شاعر دی، په خپله یوه لیکنه کې داستاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي:

(...دې ماشوم د خپل وړوکتوب په دوره کښې د خپل کلي له ماشومانو سره د خیر آباد په خاوره خاپوړې کولې . پلاریې لوی مدرس او د تیګړو د ښار د جامع جومات خطیب او امام وو. دهغه وخت له رسم او رواج سره سم مدرسانو به دديني علومو طالبانو ته درسونه ویل.

د درسونو نصاب معلوم و . د تفسیر ، حدیث ، فقهي ، دحدیث اصول ، دفقهي اصول ، صرف، نحو ، بدیع ، بیان ، معاني ، تجوید ، منطق او فلسفې باندی شامل و. ځینو متبحرو عالمانو به د دغو ټولو موضوع ګانو کارکاوه ، ځیني به په یوه څانګه کښې مشغول وو چه د هغه وخت په اصطلاح د هماغه څانګې عالم یا ملا بلل کیده ، لکه د فقهي ملا، د حدیث، یا تفسیر یا صرف، یا نحو، یا منطق ... ملا او داسې نور.

د خط ، حساب او نظم « ادبیات » لپاره بیل درسونه وو، او استادان یی « ناظمان » بلل کیدل.

دوی سره، د دیني علمونو طالبانو، چه د هیواد له ګوټ ګوټ نه راتلل او د هغه کلي او شا و خوا کليو د خلکو په مرسته ، خيراتونو او صدقو ژوند کاوه.

محمد سعید، د خپل پلار د درس په حلقه کښي خپلي لومړني زده کړي وکړی . د دیني موضوع ګانو، او د صرف، نحو ، منطق او معاني مبادي يې هلته ولوستل او همل‌ته ښايسته ښه ملا شو....)

استاد سعيد افغاني صاحب د لومړنۍ زده کړې وروسته پر (۱۳۲۰)ل کال کې رسمي آزمويني سر ته ورسولې او بیا د کابل دارالعلوم ته، چې په سیمه کې یو نامتو ديني مرکز وو، په پنځم ټولګي کې شامل شو. پر(۱۳۲۵)ل کال کې له دولسم ټولګي څخه په ډېره عالي درجې سره فارغ شو. د کابل د دارالعلوم د مقاماتو له پریکړې سره سم، د ده پر سر د مولوي توب لونګۍ وتړل شوه، اوهلته د استاد په توګه وټاکل شو. ده پر (۱۳۲۸)ل کال په ننګرهار کې د نجم المدارس دمدرسې د مدير (سرمدرس) په توګه پوره لس کاله خپلې دندې ته دوام ورکړ. بیا کابل ته راغی د میرویس نیکه لومړی ښوونځي کې د ښوونکي په توګه او ورپسې د حبيبيې په ليسه کې د ديني علومو(تفسيراومنطق) د ښوونکې دندې لرلې.

عکس یادګاری الحاج سعید افغانی با شاګردان لیسه حبیبیه

استاد سعید افغاني صاحب پر(۱۳۴۲)ل کال یا (۱۹۶۴)ز کال کې د لوړو زده کړو لپاره مصر ته ولاړو، او هلته یې تر (۱۳۴۷)ل کاله پورې د جامع الازهر په پوهنتون کې د فلسفې او الهیاتو په څانګه کې خپلې زده کړې ته دوام ورکړ. د خپلو لوړو زده کړو وروسته د الازهر له پوهنتون څخه د لیسانس، ماستري او دوکتورا دیپلومونه یې تر لاسه کړل، بیا خپل وطن ته راستون شو.

الحاج سعید افغانی درسال (۱۳۴۲) مطابق (۱۹۶۴) غرض تحصیلات عالی به قاهره اعزام شد، دوکتوراخویش را در رشته فلسفه والهیات ازپوهنتون مشهوراسلامي جهان (جامع الازهرشریف)بدست آورد

کله چې دی پر(۱۳۴۷)ل کال کې وطن ته راغی، لومړی د روښان په دارالمعلمین کې د تاریخ مضمون د استاد په توګه وټاکل شو. بیا پر (۱۳۴۸)ل کال کې د پولې تخنیک انستیتوت دټولنیزو علومو په دیپارتمنت کې د استاد او آمر دندې تر سره کولې.وروسې پر (۱۳۵۲)ل کال کې د داود خان په فرمان سره د عدلې وزارت په چوکاټ کې د قضا د عالي شورا د غړي په توګه په مافوقې رتبې کې (وزیر) وټاکل شو، چې تر څنګ یې د قضایي محکمې چارې هم مخته بیولې. په همدې وخت کې د کعبې زیارت ته ولاړو او د حج په مراسمو کې یې ونډه واخیسته. دی پر (۱۳۵۷)ل کال کې د تمیز د عالي محکمې (قاضي القضات) د ریس په توګه، وروسې د اسلامي شئوونو دوزارت او وروسته د علما او روحانیونو د عالي شورا په راس کې دندې تر سره کړې دي. استاد سعیدافغاني صاحب په خپل وخت کې د پلار وطنې جبهې یا ملي جبهې دمرستیال په توګه، د

ژورنالیستانو، لیکوالانو، حقوق دانانو د ټولنواو د اکادیمي علوم د علمي غړي په توګه وټاکل شو.

په پوهه او هنر کې لومړی شرط استعداد، بیا استاد او ورپسې د ده خپلې هلې ځلې دي. استاد سعیدافغاني صاحب ته پاک خدای یو ذاتي او ځانګړې استعداد ور په برخه کړی وو، ده د خپل پیاوړي قلم په وسیله، هغه وخت چې لا د عربي دارالعلوم زده کوونکي وو، په دیني، اخلاقي اوټولنیزو برخو کې ډیرې په زړه پورې لیکنې او مقالې په مطبوعاتو کې په پرله پسې توګه کښلي او خپرې کړې دي.نوموړي په ننګرهار او کابل کې پرته له تدریسي چارو په ادبي او فرهنګي ډګر کې مهم نقش او رول لوبولی دی. هغه په ننګرهار کې د (النجم) په نوم جریده د مدرسې لپاره په پښتو ژبه کې، چې لومړی ګڼه یې پر (۱۳۳۷)ل کال کې د میزان میاشتې پر(۳۰) نیټه خپره شوه چلوله، او د دې جریدې مسوولیت یې هم درلود. په کابل کې کله چې دی د حبیبیې لیسې ښوونکي وو، د (اخلاق) په نوم جریده د خپل قلمي هاند او هڅې په وسیله د زده کوونکو لپاره چلوله. استاد سعید افغاني صاحب به هر کله زده کوونکي د شعروشاعرۍ او ادبي نثرونو په ډګر کې روزل، پالل اوهم یې هڅول، همدا لامل وو، چې د زده کوونکو پر اشعارو، لیکنې او مقالې د دې جرایدو پاڼې رنګینیدلې او هرچا په ډیره مینه په کې برخه اخیسته اوخپلې لیکنې یې نشرولې.خوزیاتره د ده خپلې لیکنې اومقالې وې. سرمحقق محمد صدیق سیلاني په خپله یوه لیکنه کې د استاد سعیدافغاني صاحب په اړه داسې وایي:

(مرحوم محمد سعید « سعید افغانی» از شخصیت هـای فرزانه و درعین حال مبارز کشورعزیزما افغانستان است.

وی بیشترین سالیان زندگی پر بارش را وقـف ایجـاد آثارعلمی و تعلیم و تـربیت نسل جـوان کشور به روحیه وطنپرستی و صداقت و خدمت به مردم نموده و در ردیف آنعده فرزانه مردان قرار دارد که دست اندرکاران دانش ومعرفت جامعه افغانی برافکار و اندیشه هایش حساب میکنند.)

په ریښتیا سره د استاد سعیدافغاني صاحب ټولې لیکنې اومقالې په تیرا بیا په دیني، علمي، ادبي او فرهنګي چارو کې د خورا قدراوستاینې وړدي. ده د شعراو ادب سره ډیره مینه او علاقه لرله، د پښتو ادب لمن یې په خپلو ادبي نثرونواو شعرونو تازه اوښیرازه ساتلې وه، نوموړي خپلې لیکنې په ډیر ساده، روانو او خوږو الفاظو کې په ظریفانه انداز سره کښلي دي. د ده په تحقیقي او څیړنیزو آثارو او ادبي نثرونو کې د انساني او ټولنیز ژوند موضوعات په ډیر عالمانه، علمي او انتقادي ډول څیړل شوي دي. د هغه دا لیکنې، زموږ د هیواد په زیاتره ورځپاڼو، جرایدو او مجلو کې خپرې شوې دي. د استاد سعیدافغاني صاحب خدمتونه هلې ځلې هر با احساسه افغان نه شي هیرولې او سترګې

نشي ترې پېژولای. دوکتور فخرالدين سباوون د (هينداري او نيزه) مسوول مدير په خپل يو شعر کې د ده شخصيت داسې ستايلی دی:

علامه مولوی دوکتور محمد سعيد « سعيد افغانی»

ته « سعيد » ته نيکبختي د هر افغان يې

ته د شرق ځلانده ستوری ، په جهان يې

ته دټول افغانستان فخر او نشان وې

ته خواخوږی او خير خواه ، د هر انسان وې

ښه ماهر، ته د دوران او د ايمان وې

د اظهر، شعلور لمر او نمايان وې

ته داکتر وې ، د اسلام دوست د سبهان وې

ته مهرر، ښه مفسر دپاک قرآن وې

ته استاد، د فلسفی او دبيان وې

نړيوالوته، دسولې په ارمان وې

ته « سعيد افغانی » ستر روحاني او علامه وې

ته ثانی، « جمال الدين » ددين قائمه وې

د اسد مياشت ، ۱۳۸۷ل کال ـ کابل

د استاد سعيدافغاني صاحب د آثارو، ليکنو اومقالو ښخه ښرگنديږي، چې ده خپله ټوله پاملرنه، توان، ټوله انرژي او د ژوند هره شيبه او کړی د خپلو خلکو دملي وحدت، يوالي، اتحاد او اتفاق، ورولي، د سولې او سوکالی، انساني مناسبات، دنيوي او آخروي نيکمرغيو په لارو وچارو کې وقف کړې ده، ده د خپلې پوهې او لياقت په وسيله ديو ديني او علمي او ادبي عالم په توگه په خپلو آثارو او ليکنو کې له رښتينولی او حقيقت نه کاراخيستی او په ټولنيزو چارو کې يې د هر ښيگڼې ستاينه کړې ده، د تعصب، کينې، حسادت، کبر او غروراو غيبت سره يې کرکه لرله، د نصيحت، پند او عبرت په توگه يې خلکو ته د ښو او بدو لارو لارښوونه کړې ده.هره بدي يې غندلې، که د حکومت خامي او که د وطن او دخلکو د يوالي، ملي وحدت او ورورولي پرخلاف وي، نوموړي خپل

ټول پیغامونه، اهداف او انساني مقاصد بې له ویرې او ډاره خپلو خلکو ته په ډاګه کړي دي. مولوي غلام سرور منظور په خپله یو لیکنه کې د استاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې وایي:

(...څه شی چې زما په نظر ډیر د یادونې وړ دی هغه دا چې : مولانا صاحب د کورني او بهرني سولې ته ډیر ه زیاته توجه در لوده ، ده د سولې د ټینګښت په خاطر ډیرې زیاتی مقالې ، موعظې ، دیني مضامین ، کتابونه او رسالی لیکلي دي ، چی هر یو یې د ډیر زیات ارزښت لرونکي دي.

ډاکتر صاحب عالم وو ، او عالمان ور باندی ډیر سخت ګران وه ، او عالمانو ته به یی همیشه داسې خطاب کاوه : « چی سوله تبلیغ کړی ، ورور ګلوی تبلیغ کړی ، د انسان انسانی کرامت تبلیغ کړی، فقر ، فلاکت، دربدری، بی عدالتي، لوږه، بی کوري او اجتماعي مظالم چې اصلاً د اسلام مبین دین یې په کلکه غندنه کوي، د اسلام له نظره و څیړی او اضرار یې ټولو مسلمانو او زیارایستونکو هیواد والو ته ، روښانه کړی.»

دی پدی عقیده و چې : مـــلا امام ، خطیب او نور دیني او مــذهبي مسوولین د نورو هیواد والو په وړاندی ډیر درانده مسوولیتونه لري ، را پیدا شوې ستونزې باید عالمان او روحانیون په مبتکر رانه توګه تشریح او توضیح کړي....)

الحاج استاد سعید افغاني صاحب، د وطن د ازادی، سولې، سوکالۍ، خپلواکۍ، دیني، علمي، اخلاقي او ټولنیز مطالبو په اړه په خپلو آثارو، لیکنو، مقالې او ویناګانو کې په ډیر انساني اخلاقي او اسلامي فکرونو خپل نظریات په ډیره خوندوره ساده او روانه ژبه، چې په کې ډیرلوړمفاهیم او معناګانې نغښتي دي، خپلو خلکو ته بیان کړي دي. د ده د آثارو، لیکنو او مقالاتو اغیز هغه وخت سړی احساسولی شي، چې هغه په ژوره توګه مطالعه کړي، د ده پوهنیز، څیړنیز، دیني، تاریخي او ادبي آثار، ویناګانې، روحانیت، علمیت او تجربه زموږ په هیواد کې او له هیواد نه بهر دومره شهرت ترلاسه کړی دی، چې خلک د ده روحاني، مذهبي، ټولنیز او علمي شخصیت ته په ډیره درنه سترګه، د عزت، عقیدت او درناوی په توګه ګوري، او د ده په لارښووونو ویناګانو، نصیحتونواو پندونو خپل عملي ګامونه اوچتوي.

پروفیسورعبدالله بختاني(خدمتګار)، چې زموږ د هیواد یو نومیالی او متفکرشخصیت دی، په خپله یوه لیکنه کې داستاد سعید افغاني صاحب په اړه داسې کښلي دي:

(...دوکتور محمد سعید « سعید افغانی » زمـونږ د هیـواد مشهور عـالم ، لیکوال ، مـولف، استاد او اجتماعـــی شخصیت و چـه تل یې د سولې، تـرقي، وروري ،

برابري او تفاهم لپاره مبارزه کوله، د دې نوميالي پوه دروند نوم هم په وطن کښې او هم د نړۍ په نورو هيوادونو کښې خپور او مشهور دی ....)

کله چې استاد سعيد افغاني صاحب لوړې زده کړې پای ته ورسولې او خپل وطن ته راغی، په دارالمعلمين کې د تاريخ د مضمون داستاد په توګه خپلې دندې ته دوام ورکاوه، په دې وخت کې ده دهيواد سياسي او تاريخي مطالبو ته ژوره پاملرنه وکړه او خپل نظريات او يادا‌ښتونه يې سره را ټول کړل او د کتاب په بڼه يې (د افغانستان تاريخ) په نامه چاپولو ته برابرکړل. ده د هيواد سياسي حالاتو، سياسي فعاليتونو ته ډيره پاملرنه لرله. دکابل پوهنتون او پولي تخنيک انستيتوت زموږ په هيواد کې دلوړو زده کړو، سياسي او صنفي مبارزاتو او فعاليتونوډير مهم، ستر او اوچت علمي، تخصصي او سياسی مرکز وو، چې په ملي کچه د نارينه او ښځينه د زده کوونکوپه روزنه او پالنه کې يې ډير اغيزمن نقش درلود. په پوهنتون او پولي تخنيک کې سياسي ګوندونود خپلو سياستوالو په وسيله خپلې سياسي موخې دخبرو اترو،ليدنې کتنې او د ښو اړيکو په ټينګولو سره د زده کوونکو په منځ کې فعاليتونه کول، په اخبار او جرايدو کې بيلابيل موضوعات خپريدل، مظاهرې، ميټينګونه او د سلطنت پر ضد فعاليونوکيدل، خو دهغې وخت سلطنت دا ټوله وضع تر خپلې پاملرنې لاندې ساتله، په ښکاره او پټ ډول يې خپل پلويان لرل. استاد سعيد افغاني صاحب د يو با احساسه، ملي او وطنپرست شخصيت په توګه د هيواد سياسي حالت او وضع په غور سره تعقيبوله، هغه وو، چې د کابل پوهنتون او دپولي تخنيک د استادانو او زده کوونکو د دموکراتيکو صنفي فعاليتونواوهلو ځلو نه خپله پلوي وښوده او د دوی ترڅنګ د صنفي او دموکراتيکو اهدافو لپاره يې فعالانه مبارزه پيل کړه. استاد سرفراز مومند، چې زموږ د هيواد يو تکړه سياست پوه، ټولنيزپوه، ادبي اوفرهنګي شخصيت دی، د استادسعيدي افغاني صاحب صنفي فعاليتونه په پوهنتون کې په خپله يوه ليکنه کې داسې بيانوي:

(... په د غه وخت کې د افغانستان د پوهنتونونو قانون خپور شوی ؤ ، چې د محصلينو او استادانو د جدي غبرګون سره مخامخ شو. په ۱۳۵۰ کال کې د محصلينو اتحاديه جوړ شوی وه ، ويل کيدل چې نوموړی قانون غير ديموکراتيک دی ، د استادانو او محصلينو حقوق پکې پوره په نظرکې ندی نيول شوی نو د استادانو د اتحاديی جوړيدل په همدغه وخت کې يو مبرم ضرورت ګڼل کيده ترڅو، چې د محصلينو د اتحاديی په څنګ کې د استادانو اتحاديه هم جوړه شي او د استادانو د ديموکراتيکو او صنفي غوښتنود پاره مبارزه وکړي.

پدغه وخت کې کابل پوهنتون د سياسي مبارزاتو ډګر ؤ، د ټولو سياسي جريانونو نمايندګان په پوهنتون کې محسوس ؤ ، د افغانستان د خلکو ديموکراتيک ګوند دوې

برخې « خلق او پرچم » ، د ماېوستانو ګوند « شعله جاوید » ، فغان ملت ، صدای عوام او جوانان مسلمان فعالیت درلود . هرګوند به په مختلفو مواردوکې ځانګړی غونډی او تظاهرات تنظیمول خو په تاسف د دغه ډلو اکثر انرژي د یو بل په تخریب مصرف کیده او پدغه اساس همیشه صنفی هدفونه د سیاسي مرضونو قرباني کیدل ، دوخت دولت په د دې تضادونو څخه استفاده کوله او صنفي مبارزو به مطلوبه نتیجه نه ورکوله.

ښه مې په یاد دي چې دغه وضع د استادانود اتحادیی په جوړولوکې هم مسلطه وه ، هرې ډلې غوښتل، چې اتحادیی ته یې غړي انتخاب شي، چې د ضرورت په وخت کې دغه صنفی اتحادیه د خپل سیاسي غرضونو د پاره استعماله کړي.

جلسی روانی وې ، تضادونه عمیق کیدل او بالاخره یوه جلسه دومره هیجاني شوه چې نژدی وه چې د استادانو اتحادیه، چې د استادانو د صنفی ګټو یواځنی رښتینی مدافع وه جوړه نشي اوغونډه ړنګه شي او دغه کلاس حق او دیموکراتیک غوښتنه په ځای پاتی شي.

درست په دغه لحظه کې استاد سعید افغانی چې د پولیتخنیک د بی طرفه استادانو څخه ؤ او د پو هنتون اکثره استادانو کې د ټاکلي احترام څخه بر خورداره ؤ، یوه ثابته بیانه ایراده کړه، استادان یې اتحاد او اتفاق ته را وبلل ، صنفی هدفونه او سیاسي هدفونه یې لنډ توصیح کړل ، هیله یې وکړه، چې صنفي غوښتني د سیاسي غوښتنو څخه بیلی کړي ، استادان یې په ډیر ارام او متانت سره دغه عظیم مسوولیت ته متوجه کړل، چې که دا اتحادیه جوړه نشي نو یوه نه بخښونکی تاریخي اشتباه به مو کړي وي او راتلونکی به په مونږ لعنت وایي.

پر لیسی چکچکو دغونډی سکوت مات کړ، دغه بیانیی په ټولو استادانو ښه تاثیر وکړ ، جلسی دوام وکړ او په نتیجه کې په یو ټا کلي پروګرام د اتحادیی انتخابات وشول ، اتحادیه جوړه شوه ، چې دارلانشایی پدی ډول و ټاکل شوه.

۱ـ استاد فضل الربي پژواک د اتحادیی د ریس په تو ګه

۲ــ استاد سعید افغاني د اتحادیی د معاون په تو ګه

۳ــ سرفراز مومند د اتحادیی د منشي په تو ګه

۴ــ داکتر پشتونیار « د ننګرهار پو هنتون څخه» د اتحادیی د منشي په تو ګه ....)

د استاد سعید افغاني صاحب دروند نوم نه یوازې زموږ په هیواد کې، بلکې دنړۍ په یو شمیر نورو هیوادونو کې هم خپوراوپیژندل شوې دی. دی په قاهره کې د پښتو راډیویي خپروني د ځانګي ویاند اوآمر هم وو، ده د دغې راډیویي خپرونو په وسیله زموږ د هیواد تاریخ اوفرهنګ، او زموږ ده وطن او د مصر د تاریخي او فرهنګي اړیکو په اړه، اودعلمي، اسلامي او مذهبي مطالبو په تړاو نړیوالواوعربي نړۍ ته په عربي او پښتو ژبو معلومات ورکاوه. دی یو رښتیني متدین، پاک او سپیځلي مسلمان وو. کله چې پر (۱۹۶۷)ز کال کې د مصر جمهوري دولت له نظامي یرغل سره مخامخ شو، په همهغه شپه کې، ده ټول خطرونه قبول کړل، ځان یې د قاهرې راډیو ته وراساوه. د پښتو خپرونو ترڅنګ هغه د راډیو عربي نشرات په عربي ژبه په ډېره میړانه، چې د فصاحت او بلاغت له خلاقیت او ژورنالستیکو نورمونو سره برابر وو، فعال وساتل، او ټول خلک یې متانت، وروړلي، اتحاد او اتفاق ته او نظامي قوتونه یې د نظم اوامنیت ټینګولو ته په ډیرو عالمانه توضیحاتو هڅول، چې د اروابناد جمال عبدالناصرد جمهوري دولت څخه ملاتړ وکړي. همدا لامل و، چې دی د اروابناد جمال عبدالناصر له خوا، چې د ارشاد او فرهنګ وزیر هم حضور درلود، رسما وغوښتل شو، د ده شجاعت اومیړانه یې وستایله او دی یې ډېر زیات ونازاوه او ورته یې وویل:

((... ستا دا شجاعانه او د میړاني ابتکار د سید جمال الدین افغاني خاطرات او یادونه، یو وار بیا د مصر د خلکو په زړونو کې شیرازه او تازه کړل، له دې کبله د مصر دولت ستانه د دوهم علامه په توګه او د افغانستان له ټولو خلکو څخه د زړه له کومې مننه کوي....))

اروابناد جمال عبدالناصر د ارشاد او فرهنګ وزیر ته دنده وسپارله، چې د استاد سعید افغاني صاحب دوه کتابونه، چې (شیخ الااسلام عبدالله الانصاری الهروی او نابغهٔ ءالشرق السید جمالالدین الافغانی) نومیدل د ده له خدماتو او میړانو او د افغانستان او مصرد روابطود ټینګښت لپاره چاپ کړي .

استاد سعید افغاني صاحب، د ده له پاملرني څخه د زړه له کومي نه مننه وکړه. په رښتیا سره، داستاد سعید افغاني صاحب دا خدمتونه، او نه ستړیکیدوونکې مبارزه دقدر او ستاینې وړ ده.

لنډه دا چې استاد سعید افغاني د خپل ژوند تر آخره سلګۍ پورې خپل قلم اوچت ساتلی وو، او د دوه زرو په شاو خوا کې یې ، دیني، اخلاقي، تصوفي، فلسفي، ټولنیز، سیاسي، ادبي او فرهنګي لیکنې او مقالې کښلي دي، د خپل وخت په مجلو او ورځپاڼو کې لکه: هیواد کاروان، انیس، پامیر، ننګرهار، پیام حق او قضا او همداسې نورو.... کې د ده لیکنې او مقالې خپرې شوې دي.

د استاد سعید افغاني چاپ او نا چاپ شوي آثار او تالیفات دا دي:

۱- شیخ الاسلام عبدالله الانصاری الهروی، په عربی او دري ژبو ، چاپ (۱۹۶۷)ز

۲- نابغة الشرق سیدجمال الدین الافغانی ، په عربی ژبه چاپ (۱۹۶۷)ز

۳- د شرق نابغه سیدجمال الدین افغاني ،په پښتو ژبه ، چاپ (۱۳۵۵)ل

۴- افغانستان ، تاریخاً و حضارتاً و کفاحاً ،په عربی ژبه ، ناچاپ

۵- العقیده الاسلامیه وآرا المعتزله والاشاعره والماتر یدیه و اختلافاتهم

۶- الاشارات و التبهات ابن سینا، په پښتو ژبه، چاپ (۱۳۵۹) ل

۷- تفسیر ، د یو لسم تولگی لپاره په پښتو ژبه

۸- تفسیر ، د یو لسم تولگی لپاره په دری ژبه

۹- عقاید- درسی کتاب

۱۰- منطق ـ درسی کتاب

۱۱- اساسات اسلام به نگاه علم و فلسفه ـ د دارالمعلمین (۱۳)تولگي لپاره

۱۲- اساسات اسلام از نگاه علم و فلسفه، د دارالمعلمین (۱۴) تولگي لپاره

۱۳- کلتوراسلام از نگاه علم و فلسفه، په دری ژبه، د (۱۳۴۹)ل کال چاپ

۱۴ مختصر تاریخ افغانستان و دول متمدن اسلام . پولیتخنیک کابل

۱۵- محمد« ص» رهبربزرگ اسلام، د (۱۳۶۳)ل کال ـ چاپ

۱۶- پلاروطنه ملی جبهه او یا دلته د تولنیزوستونزو د حل لار، د(۱۳۶۲)ل کال چاپ

۱۷- خطر جنگ هستوی، په دری ژبه ، د(۱۳۶۳)ل کال چاپ

۱۸- اندرزونه ـ په پښتو ژبه ، ناچاپ

۱۹- آداب قاضی، په دری ژبه

۲۰- و الصلح خیر، صلح و آرامش از دیدگاه اسلام ، د(۱۳۶۲)ل کال چاپ

۲۱- زندگی مسلمانان، په دری ژبه د (۱۳۶۳)ل کال چاپ

۲۲- اندرزونه ــ په دری ژبه ، ناچاپ

۲۳- در باره ادیان و دین اسلام ، په دری ژبه ــ ناچاپ

۲۴- اخلاق و فلسفه ، په دری ژبه ناچاپ

۲۵- د نجات او کامیابي لپاره علم او فلسفي له نگاه، د (۱۳۷۰)ل کال چاپ

۲۶- امراض روحی و معالجه آن ــ ناچاپ

۲۷- الاخــلاق و التصوف - په عربی ژبه ، ناچاپ

۲۸- سفر، د(۱۹۸۲)ز کال چاپ

۲۹- خلاصه اندرزها و نصایح سودمند برای ستاژیران قضا ، د (۱۳۵۴)ل کال چاپ

۳۰- ارکان ، شرایط و احکام نکاح ــ ناچاپ

۳۱- طبیب بگو مرضم چه و چاره چیست ؟ ، ناچاپ

۳۲- مبادی اسلام ، د (۱۳۶۹)ل کال - چاپ

۳۳- حاکمیت انقلابی ، نا چاپ

۳۴- تعبیر ــ په پښتو ژبه ــ ناچاپ

۳۵- د باختر اطلاعاتی اژانس مطبوعاتی مصاحبه - د(۱۳۴۷)ل کال

۳۶- انقلابی افکار ، هڅی او هیلی ــ ناچاپ

۳۷- زمـــا ژوند ــ ناچاپ

استاد سعید افغاني صاحب پاک، سپیڅلې، مهربان او متفکر انسان د پراخې حوصلې او د لوی همت، او میرانې خاوند شخصیت وو. ده د بیوزلو، بې کسو خوارانو، یتیمانو، کونډو او رنډو سره سپیڅلې مینه او خواخوږي لرله، او په صداقت، تقوا، اخلاص او پاکی سره یې خپلې خاورې، خپل هیواد او هیوادوالو ته په عمل کې ارزښتمن کارونه او فعالیتونه تر سره کړي دي، ده دپاک الله سره، دانسان او انساني کرامت سره سپیڅلې مینه او محبت درلود.

اروابناد استاد سعید افغاني پر(۱۳۶۳)لمریزکال دحوت په اومه نیټه یا پر (۱۹۸۵)زیږدیز کال کې دفبرورۍ په (۲۵)نیټه له دې فاني دنیا څخه سترګې پټې کړې.د زړه له ناروغی له امله د ده مهربان او خواخوږی زړه ودرید. دی په کابل کې د جابر انصار(رض) د مزار ترخنګ د شهدای صالحین په هدیره کې په ډیره درناوی سره خاوروته وسپارل شو.

دعلامه استادسعید افغاني قبر دخواجه انصار(رض)دقبر ترخنګ دکابل په شهدای صالحین کې

روح دې يې ښاد وي او د ده روحاني، علمي او ادبي ډيوې دې تل روښانه وي

په ډیردرنښت: انجنیرعبدالقادرمسعود

د استاد سعید افغاني د آثارواو لیکنو څخه مو څو بیلګې غوره کړي دي، چې ستاسو درنولوستونکو پام ورته راګرځوم:

لمـــر!

ستا نور ، ستا پلو شې او ستا حـرارت د ژونـد په اړخونو کښې تآ ثيـر اچوي او

د موجـوداتو او کائناتـــو په تحـول او تطـور کښې لــوی لاس لـــري.

ته که نه ئـــې ؛ شپه به سبا نشي او د شپې تياري به ټول قوا وې په ظلـمت کښې وساتي.

دا سـبا ، دا رنـــا ، دا حـرکت او دا جديت؛ د ستا د وړانگـو مـرهـون دی.

دا هڅـې، داهيلـــې او دا تپـــش؛ د ستا د حـــرارت پـــه اثـــر نځـا کـوي.

دا شـور او د ا زوږ ، دا رنگ او دا بوی؛ د ستا په پـرشوره څپـو کښې مستي کـــوي.

داکتر محمد سعيد « سعيد افغاني » ـ کابـل

د ژوند رسالت

له خدايه وويريږې!

مگر؛ افسوس چه له خدايه ويره کمه شوې ده.

ايمان او وجدان ته خجالت دي!

خو آرمان چه د اکثرو سره ايمان او وجدان نهايت زيات کمزوري دي.

له تاريخه وډاريږې!

خو ځيني د تبصرې په ډول وايي:

هغه چه د تاريخي مسؤوليت څخه نه ډاريږي، د دې شخصيت نه لري چې د تاريخ څخه وډاريږي.

د دې ټولو سره سره يواځې همدومره بايد ووايم.

لږ څه خو د وطن د خدمت او دخلکو دژوند ښه کيدو او د پرمختگ او دايمي سعادت د پاره او وطن د اولادو په حيث ټکان وخورې او د خپل د ژوند رسالت ته جدي پام وکړې.

سعيد افغاني

د (۱۳۵۸) ل کال ـ کابل

سلګۍ !!!

سلګۍ ... سلګۍ ... بیا هم سلګۍ !!!

دا د مرګ سلګۍ ، دا د مظلوم او بیچاره انسان د ځانکندن سلګۍ !!!

اف !!! هغه ولې زخمي شو؟

په هغه باندې دا پرهارونه چا کېښودل ؟

هغه په وچو شونډو مري!

هغه مري خو ډیر تږی دی ، او څوک نشته دی چې په خوله کښې یې اوبه واڅوي.

دهغه مرګ د ډیرې مایوسی مرګ دی، په زړه کښې یې ډیر آرمانونه شته دي.

دهغه ټول آرمانونه د خاورو سره برابر شول.

دهغه غوښتنې مرغان او څیرونکي حیوانات خوري، قبرنه لري، چې د ګلانو ګیډۍ وربانديې کېښودل شي ، او نه یې کومه مناره او جنډه په سر ولاړه ده، چې احترام او سلام ورته وړاندی شي او لکه د ده دځان او وجود په شان یې نوم هم ورک شو، او د یو ګمنام سپاهي په نوم یادیږي.

هو : دلته یې وجود او نوم نشته دی!!!

مګر؛ دا ځلې په رمزي ډول د غیرت او میړانې څخه تعبیر کوي.

وایي : هغه ښه غښتلې ځوان ؤ ، روان تندې ، پنډې مټې او ښایسته هیکل او قامت یې در لوده ، هغه په ختنه افغان او د دې خاورې زوی وه.

هغه د پښتنې او افغاني مور په شدو لوی شوې ؤ.

هغه د دې لپاره نه وه لوی شوی، چې په برچو ، ګولۍ او بم و مري.

هغه زړه او ضمیر در لوده او دښې تربیې استعداد ورسره پیاوړې ؤ.

هغه د مور په غیږ او دپلار په ناز لوی شوی ؤ.

هغه د دې وطن اولاد او تولید ۀ.

اف !!! هغه چا مړ کړ؛ او ولې مړ شو ؟

افسوس !!!

د هغه په پرهارونو پټې کښې نه ښودل شوې!

په مړینې یې چا ونه ژړل .

ادکې مور، یې سرته ولاړه نه وه!

پلار او دوستان یې په مرګ خبر نشول!

ظالمو وطنوالو ورباندې زړه ونه سوزیده!

پرستاري یې ونه شوه !

آرمان ؛ د هغه پیاوړي ځوان خوله او تن د وطن په خاورو سپیره په خپلو وینو ککړو پرهارونو، سوړمو او خولي یې ډیرې وینی لاړی، سترګې یې د زړه په سرو وینو او ګلابي اوښکو ډکې او د وطن په کلمه یې سا او آخرنې سلګې ورکړه.

انا لله و انا الیه راجعون.

وایې : د ده د مرګ په وخت کښې یو تن سخت زخمې، چې د ده په څنګ کښې پروت ۀ او ورسره د مرستې توان یې نه درلوده، له ده څخه داسې اوریدل:

اې زما خوږې مورې؛ ګرانه پلاره ، ورونو او دوستانو:

زما مرګ د وطن د خدمت په لیاره کښې ۀ.

زما نیت او اراده پاکه وه.

ما غوښتل چې د وطن د آزادې او استقلال په لیاره کښې سر ورکړم.

زه ظالم نه وم او نه یم ؛ خود ظالم د لاسه په داسې بې رحمې مرګ مرم....

هو : زه مرم .... او زما د مرګ آخرنې دقیقې او ثانیې دي.

زما روح الوزې او د دایمی پرواز لپاره ځان برابروي.

زه په داسې حالت کښې هم ډیر خوښ یم او دا قوي هیله لرم. چې زما له پاکو وینو به داسې ګلان او زمریان پیدا شي، چې زما او د ټولو وطنوالو پاکې هیلې به ښې تر سره کړې.

زه مسوؤل نه یم!!!

زه ګناه ګار نه یم ، او نه را سره د بل چا په حق باندې د تیري خیال ؤ....

بلکه زه د خپل وطن ، د خپل حق په لیاره کښې د غلیم له لاسه مړ شوم .... خو زما باور دی چې په دغه لیاره کښې به د مطلب د پوره کیدو پورې ډیر سرونه ژار او قربان شي.

هــو : و اورئ او بیا ټوله دنیا وربانديِ خبره کړئ، چې زه مرم ، خو زما دا مرګ د نامردی مرګ نه دی!!!

زه خپله سا او آخري سلګي په داسې حال کښې د لاسه ورکوم، چې دراتلونکي عادلانه قضاوت هیله را سره قوي ده.

زه د دې قضاوت هیله هیڅ نه لرم چې زه ولې مړ شوم ؛ او نه د کوم برائت د اخستلو پروا لرم ، ځکه چې زما لپاره همدومره بس دي چې خپل ایمان او وجدان ته خجالت نه شوم.

بلکه زما هیله د هغه عادلانه قضاوت ښځه دا دی، چې د ټول وطن د موجوده جنجالونو د ښه حل په باره کښې واقعي حکم صادر شي ؛ ترڅو د عبرت وړشي ، او په هغه چا نفرین ووایي، کوم چې په نا معقولو حرکتونویې وطن او خلک تباه کړل هو....

زه دا حق لرم چې ووایم:

د ا انسان ولې ؛ په بل انسان باندې ظلم کوي ؟

دا انسان ولې ؛ په خپل خیر او شر ښه نه پوهیږي ؟

د ا انسان ولې ؛ حق ته باطل او با طل ته حق وائي ؟

رحمان بابا وائې:

که څوک تله د انصاف په لاس کښې در کړي

خــپل ټټــو او دبل آس بــه بــرابر کــړي

افسوس !! چې په برابریدولو هم قانع نه دي.

حقیقت دادی چې دا انسان په دې شلم قرن کښې هم د وحشت او بربریت له مفکورو څخه نه دی خلاص شوی.

دا انسان د نورو په حقوقو تجاوز کوي ، او خپل تجاوز ته عدالت هم وائي.

دا انسان لا تر اوسه د ځیرونکو حیواناتو څخه هم بد خوي او خصلت لري، نه مړیږې، بس نه وائي ، په خپلې هوا او هوس کښې ډوب دی.

افسوس !! نن دا انسان خپل ټول قدرت او طاقت په دې کښې صرفوي چې خپل انسان ورور ځیرې کړي ، او بیا په خپل شیطاني بد عمل وویاړي ، حتی دا چه په ښکاره ډول باطل ته حق او حق ته باطل وایي؛ او په ډیرمهارت کوشش کوې چې جائز دلایل هم ورته برابر کړي.

ښه !! نو په داسې شرایطو کښې چاره څه ده ؟ او څه باید وکړو؟

زما په نظر : یو ګډ وطني تفاهم ته ضرورت دی؛ چې دا موجوده جنجالونه د مفاهمې د لیاري، ښه په معقول ډول وسیږي ، او بیا د حل په لپاره کې مشترک ګامونه پورته شي!!!

خو دا چي څوک به دا کار وکړې شي ؟

هـو: زه باور لرم، چې دا پاک عزم ، او قوي اراده؛ د وطن صالحو وطنوالو ایماني او وجداني تفاهم او معقول وطني حرکت ته په جدي ډول ضرورت لري او بس.

افسوس!!

په اوس وخت کښې له هـر خوا د مایوسي حالت قوي دي.

مګر ؛ زه باورلرم که چیرې د وطن زامن په ریښتني ډول، په اتفاق او پاک نیت او عمل باندې کار پیل کړي، دا راتلونکي شرایط به دغه شاني ټول موانع او عوائق له مینځه حل شي او په هغه چا به لعنت ووائي ، کوم چې د وطن او د وطن د ځامنو د تباه کولو په لیاره کښې ئې هاند ویستلو.

هـو : په دې وطن ډیرې شخړې او تباهی را غلې ؛ او د دې وطن ځامن تر اوسه پورې کړیږي او سلګۍ باسي.

دا ولې ؟ او ترڅو ؟

ښکاره واقعیت دا دي چې : د ظلم او زور، زیاتې کا سه ، اخر نسکوره کیږي او بله دا چي په بې عدالتې، کلي او کورونه نه جوړیږي

سعید افغاني (۱۳۵۹/۹/۱۱)ل کال- کابل

انـتـظار تا به چه وقت ؟

تا چند به انتظار این و آن باشیم !!! دیـر شد و مدتی مدیدی در حالت انتظار به سر میبریم.

من انتظار آن را ندارم که برای شخصی من چیزی داده شود؛ بلکه انتظار من برای آرامی و رفاه اجتماع است.

افسوس!!!

من در زنـدگی تصور نمیکردم که چنین حالت مُخوف به او ضاع عمومی مسلط گردد و زمینه های نا معقولیت، وحشت ، نفاق و تباهی عمومی را که همه با هم در آن خواهیم سوخت؛ مساعد و دامنه دار سازد.

نمیدانم به تنهایی چه کنم؟ اگربه تنهایی اقدام کنم، سودی ندارد !! و از جانب هم میگویند که حرکت انفرادی مخالف حرکت مترقی میباشد و با این طریق فعلاً به تنهایی تحت تاثیر حرکت های نا مترقی واقع میگردم.

باید صادقانه بگویم که : از دوام این حالت رنج میکشم ، مریض شدم ، قلب و فکرم پریشان گردیده و از هر طرف به ناملایمت ها مواجه میباشم!!!

راز دلم را بکسی گفته نمیتوانم ! همه تماس و فعالیت هایم تحت نظارت و مراقبت شدید قرار دارد ، شب و روز در جمود و رکود بسر میبرم و حتی میترسم که آخر در جمله گناه کاران به حساب شوم و یک عمر حرکت های را که به منفعت وطن و سعادت مردم انجام داده ام ، به هدر خواهد رفت.

دوستان : من بخاطر سعادت و آرامی بشریت با نیت واراده پاک سالها رنج و زحمت کشیدم ، آرامی حیات خویش را وقف آرامی ملت و مردم خویش کردم و افتخار دارم که با ظالمین و تباهکاران نه ساختم !! با وجود اینکه محرومیتها و مشقت های گوناگون را دیدم و تحمل کردم.

بیاید حساب کنیم!

من برای خود و اولادم با مثل دیگران جنت را نه ساخته ام، و نه هم با مثل دیگران قصر ها و خزانه ها دارم !! ولی؛ آنچه دارم ایمان ثابت و بی خلل است؛ با این هم ستمکاران قرن بیست از نیروی من و تو استفاده ناجایز مینماید، در حالیکه مشقت را من و تو متحمل میشویم و از برکت آن عیش و نوش را قدرتمندان دارند.

دوستان : انتظار تا به چه وقت ؟

هرچند فکر کردم ، امراض اجتماعی را تحت تحلیل خویش قرار دادم ، چاره جز این نیست که بگویم:

بیاید دست به الاشه نباشید و این سکوت و خاموشی را بشکنید!

بیاید دربین خود بخاطر مصالح ملی توأم با حسن تفاهم و حسن خیر وحدت عمل را به میان آرید.

بیاید اوضاع را با دید و فکر آزاد و منطقی ؛ مورد تحلیل و بررسی همه جانبه قرار دهید.

بیاید بالای عوامل اساسی این وضع تحمیل شده ، بحث و مشورت عالمانه نماید.

بیاید چاره اساسی را برای امراض اجتماعی سراغ نماید.

بیاید به چنان تصمیم قطعی معقول موافقت و متوصل شوید که هیچ قوت اهریمنی به آن غالب نه گردد.

ای فرزندان صالح وطن ! باور داشته باشید ، اگر با حسن نیت و با اراده پاک بخاطر آرامی و سعاد ت وطن و مردم متفق شوید؛ و با معقولیت اوضاع جاری را بررسی و به امراض اجتماعی نخسه های علمی و منطقی تهیه کنید !! در آن صورت وحدت و عمل ایمانی شما ، چاره اساسی تحول این وضع خطیر را کرده میتواند.

و من الله توفیق.

سعید افغانی

کابل ـ افغانستان

په ډیر درنښت : انجنیر عبدالقادر مسعود